ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի ասպիրանտների և հայցորդների նստաշրջանի նյութերի ժողովածու

2(2) 2018

Երևան
2019

Հրատարակության է երաշխավորել Երևանի պետական համալսարանի գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.ysu.am
publishing.ysu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 26,25 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2019
Հանձնված է տպագրության՝
02.05.2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գևորգ Վիրաբյան

ՊՐԵԶՈՒՄՊՑԻԱՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 7

Ռոզա Աբաջյան

«ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՅԻ» ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԸ ԵՎ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՍԵՐՆԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ (1918-1926 ԹԹ.).....42

Տաթևիկ Նահապետյան

ԴԻՄՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ՀԻՄՔ 52

Սոսե Բարսեղյան

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ՝ ՄԱՐԴՈՒ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՈՎ ԵՎ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՑՔԱՅԻՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԱԴՐՈՒՄՆԵՐ.....63

Արմինե Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՄԲ ՊԱՏՃԱՌՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 77

Սոսի Ալեքսանյան

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԿՈՂՄԻՑ.....88

Քրիստինե Գաբուզյան

ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ.....101

Արթուր Վարդանյան

ԿՈՌՊԵՐԱՏԻՎԸ ՈՐՊԵՍ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՅՈՒՐԱՀԱՏՈՒԿ ՏԵՍԱԿ.....122

Եվա Սաղոյան

ԶԲՈՍԱՇՐՋԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԸ 137

Ռուբինա Պետրոսյան

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԽՆԱՄԱՏԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՈՐՊԵՍ ԱՌԱՆՑ ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԽՆԱՄՔԻ ՄՆԱՑԱԾ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԽՆԱՄՔԻ ԵՎ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆԵՐ (ԻՐԱՎԱՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ) 153

Սամինե Պետրոսյան

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱԺՆԱՅԻՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔՈ ԳՏՆՎՈՂ ԳՈՒՅՔԻ ՏՆՕՐԻՆՈՒՄԸ 178

Աշխեն Սողոմոնյան

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾԱՐՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ 192

Էդգար Կարապետյան

ԱՆՉԱՓԱՀԱՄՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ԲՌՆԻ ՍԵՌԱԿԱՆ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ, ՎԻՃԱԿԸ ԵՎ ՇԱՐԺԸՆԹԱՑԸ ՀՀ-ՈՒՄ 210

Նունե Հայրապետյան

ՄԵԴԻԱՑԻԱՅԻ (ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ) ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՊՐՈԲԱՑԻՈՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹ.....222

Լիանա Եդիգարյան

ՊԱՏԻԺԸ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆՈՐԵՆ ՉԿԻՐԱՌԵԼԻՍ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ՓՈՐՁԱՇՐՋԱՆԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՈՐՈՇ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ.....233

Ռոզա Աբրահամյան

ԱՆՉԱՓԱՀԱՍ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԱԶԱՏԱԶՐԿՄԱՆ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ ԵՎ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ.....247

Սրբուհի Գալյան

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՊԱՏԻԺՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ.....259

Տիգրան Ղազարյան

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔԻ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ՔՐԵԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹ ՆԱԽԱՁԵՌՆԵԼՈՒ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....269

Անի Դանիելյան

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ.....293

Առնոլդ Վարդանյան

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ.....310

Անի Չիլինգարյան

ՊԱՐՏԱՎՈՐԵՑՄԱՆ ԵՎ ՈՉ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ՎԻՃԱՐԿՄԱՆ ՀԱՅՑԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ.....327

Լիլիթ Պետրոսյան

«EX OFFICIO» ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ 340

Անի Միքայելյան

ԸՆԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ.....354

Տիգրան Դաղունց

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՀՈՂԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ 370

Տաթևիկ Սարուխանյան

ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՈՐՊԵՍ ՎԵՃԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԻ ԷՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 386

Գրիգոր Չոբանյան

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԳԼՈԲԱԼԻԶԱՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ 405

ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎԸ ՈՐՊԵՍ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՅՈՒՐԱՀԱՏՈՒԿ ՏԵՍԱԿ

Արթուր Վարդանյան[1]

Հայաստանում կատարվող տնտեսաիրավական բարեփոխումները, համաշխարհային տնտեսության վրա ավելի ու ավելի ազդող գլոբալացումը հարկադրում են նորովի գնահատել տնտեսական կյանքի ավանդական թվացող գործընթացները, փորձել կանխատեսել դրանց դերն ու նշանակությունը արագ փոփոխվող աշխարհում:

Այդպիսի երևույթներից մեկն էլ կարելի է համարել կոոպերատիվ շարժումը, որն արդեն թևակոխել է իր գոյության երեքհարյուրամյակը և որպես տնտեսավարման համակարգ ոչ միայն հաստատում է իր ավանդական առավելությունները, այլև դրսևորում է նոր որակներ, որոնք աշխատանքային և սոցիալական հարաբերությունների այդ ձևը դարձնում են առավել հումանիստական և հասարակության կողմից պահանջարկ վայելող[2]: Կոոպերատիվ շարժումն ունի ավելի քան երկուհարյուրամյա պատմություն: Այս ընթացքում միջազգային կոոպերատիվ շարժումը անցել է դժվարին ուղի՝ կուտակելով հսկայական փորձ, ձեռք է բերել նոր հատկանիշներ և գործունեության նոր սկզբունքներ՝ տալով կոոպերատիվներին յուրօրինակ կազմակերպաիրավական կարգավիճակ[3]: Այս փորձի ուսումնասիրությունը կարևոր նշանակություն ունի հայկական կոոպերատիվ շարժմանը զարկ տալու և զարգացնելու համար: Մանավանդ ներկա շրջանում, երբ կառավարությունը քայլեր է ձեռնարկում կոոպերատիվների (առավել ևս գյուղատնտեսական) ստեղծմանը աջակցելու ուղղությամբ: Վերջինիս մասին է վկայում ՀՀ կառավարության որոշումը՝ կառավարության 2017 թ. գործունեության ծրագիրը հաստատելու մասին[4]: Գյուղի և

---

[1] ԵՊՀ, քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ, գիտական ղեկավար՝ ի. գ. դ., պրոֆ. Վ. Ավետիսյան:

[2] Տե՛ս **Гутман Г.В., Дилигина О.Б.** и др., Формы кооперативного движения в условиях рыночных реформ, М., 2006, էջ 1:

[3] Տե՛ս ՄԱԿ, Գլխավոր վեհաժողով, Տնտեսական և սոցիալական խորհուրդ, բանաձև A/47/216, E/2000/43, http://un.com/International_Laws.cfm:

[4] Տե՛ս ՀՀՊՏ 2017.02.24/13 (1288).1:

գյուղատնտեսության 2010-2020 թթ. կայուն զարգացման ռազմավարությունը հաստատելու մասին կառավարության որոշմամբ[1] 2012 թվականից գյուղատնտեսության ոլորտում գերակա խնդիր է համարվում կոոպերատիվների ստեղծումը: ՀՀ կառավարության՝ 2016 թվականի գերակա խնդիրների շարքում առանձնանում է գյուղական համայնքներում կոոպերատիվների ձևավորման շարունակականության ապահովումը[2]:

Կոոպերատիվների ստեղծումը պայմանավորված է օբյեկտիվ պատճառներով և որոշակի խնդիրներ հաղթահարելու անհրաժեշտությամբ: Կոոպերատիվների ստեղծման հիմքում ընկած են հետևյալ անհրաժեշտ պայմանները.

1. Գոյություն ունեն խնդիրներ, որոնք նպատակահարմար չէ լուծել միայնակ կամ անհատապես: Այլ կերպ ասած՝ կոոպերատիվը միևնույն խնդիրներն ունեցող մարդկանց խումբ է:

2. Կոոպերատիվն այլընտրանք չունի, այսինքն՝ այդ խնդիրները չեն կարող լուծվել այլ կերպ:

3. Անդամությամբ ընձեռված առավելությունները գերակշռում են անդամության հետ կապված պարտավորություններին[3]:

Իտալիայում այնքան է կարևորվում կոոպերատիվների նշանակությունը պետության և բնակչության կյանքում, որ անգամ գործում է կոոպերատիվների վերաբերյալ սահմանադրորեն ամրագրված դրույթ: Համաձայն, որի պետությունը ճանաչում է կոոպերատիվների սոցիալական ֆունկցիան, օրենքը պետք է նպաստի կոոպերատիվների աճին[4]: Կոոպերատիվները բնութագրվում են որպես կազմակերպություններ, որոնք ստեղծվել են իրենց անդամների կենսամակարդակը բարձրացնելու, նրանց բարեկեցության համար:

Մեծ Բրիտանիայում, կարևորելով կոոպերատիվների դերը երկրի տնտեսական և սոցիալական կյանքում, ընդունվել և բոլորովին վերջերս ուժի մեջ է մտել կոոպերատիվների մասին առանձին օրենքը: Օրենքի ամբողջական անվանումը հետևյալն է՝ «Կոոպե-

---

[1] Տե՛ս ՀՀՊՏ 2010.12.01/60 (794):

[2] Տե՛ս http://minagro.am/, 15.02.2018:

[3] Տե՛ս **Ուռուտյան Վ., Ավետիսյան Ս.,** Գյուղատնտեսական կոոպերատիվներ, Երևան, 2012, էջ 18:

[4] Տե՛ս Article 45 of the Italian Constitution:

բատիվների և համայնքի զարգացմանը նպաստող ընկերությունների» մասին օրենք[1]: Օրենքի անվանումն արդեն իսկ վկայում է այն մասին, որ Անգլիայում ևս ընդգծվում են կոոպերատիվների սոցիալական նշանակությունը և նրանց առանձնահատուկ դերը գյուղական ու քաղաքային համայնքների զարգացման գործում:

Իրոք, կոոպերատիվներում գործունեության արդյունավետությունը հիմնականում պայմանավորված է տնտեսական և սոցիալական պահանջմունքների բավարարման նպատակների ներդաշնակմամբ: Կոոպերատիվը ոչ միայն արտադրական միավոր է, այլև ժողովրդավարական սկզբունքներով կառավարվող ու իր անդամների շահերին ծառայող և կապիտալիստական-մոնոպոլիստական ընկերություններին հակադրվող իրավաբանական անձ[2]: Կոոպերատիվներում կապիտալը ծառան է, այլ ոչ թե տերը[3]: Կոոպերատիվները ստեղծվում են անդամների աշխատանքային գործունեությունը համախմբելու և նրանց տնտեսական պահանջմունքները բավարարելու նպատակով: Միավորված ազգերի կազմակերպությունը այնքան բարձ է գնահատել կոոպերատիվների դերը պետությունների սոցիալ-տնտեսական զարգացման, սննդի անվտանգության և գյուղատնտեսության զարգացման գործում, որ 2012 թվականը հայտարարել է կոոպերատիվների տարի՝ կոոպերատիվների զարգացմանը ամբողջ աշխարհում զարկ տալու համար[4]:

Կոոպերատիվների գործունեությունը հիմնված է այնպիսի արժեքների վրա, ինչպիսիք են անդամների կողմից աջակցությունը միմյանց, ժողովրդավարությունը, հավասարությունը, անաչառությունը, սոցիալական պատասխանատվությունը, միասնությունը[5]: Հենց այս հատկանիշներով էլ կոոպերատիվները տարբերվում են իրավաբանական անձանց այլ տեսակներից:

---

[1] Տե՛ս Co-operative and Community Benefit Societies Act 2014:

[2] Տե՛ս **Гутман Г. В., Дилигина О.Б.** и др. նշված աշխատությունը, էջ 150:

[3] Տե՛ս **Чаянов А.В.**, Основные идеи и формы организации сельскохозяйственной кооперации, М., 1999, էջ 18:

[4] Տե՛ս UN, February 2010, Cooperatives in Social Development, A/RES/64/136:

[5] Տե՛ս The U.S. Department of Agriculture (USDA) Research Report 231, Comparing Cooperative Principles of the U.S. Department of Agriculture and the International Cooperative Alliance, June 2014, էջ 4:

Կոոպերատիվը իրավաբանական անձանց ինքնատիպ տեսակ է, որը չի կարելի փոխարինել այլ կազմակերպաիրավական ձևով: Կան տասնյակ բնորոշումներ, որոնք ներկայացնում են կոոպերատիվների հասկացությունը. դրանցից մի քանիսը կազմվել են մեկ դար առաջ, մի քանիսը՝ բոլորովին վերջերս:

Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի[1] (այսուհետ՝ նաև Քաղ. օր.) 117-րդ հոդվածը տալիս է կոոպերատիվների հետևյալ բնորոշումը.

«Կոոպերատիվ է համարվում քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց անդամության վրա հիմնված ու իր անդամների գույքային փայավճարների միավորման միջոցով մասնակիցների նյութական և այլ կարիքների բավարարման նպատակով ստեղծված կամավոր միավորումը»:

Ողջունելի է, երբ օրենսգրքում ամրագրվում է կոոպերատիվների ընդհանուր հասկացությունը, որն էլ հիմք է դառնում առանձին տեսակի կոոպերատիվների բնորոշումը տալու համար ինչպես օրենսգրքում, այնպես էլ այլ իրավական ակտերում: Բայց մեր օրենսդիրը բավարարվել է այդքանով՝ չտարանջատելով արտադրական և սպառողական կոոպերատիվները, նույն հոդվածներով կարգավորելով թե՛ սպառողական և թե՛ արտադրական կոոպերատիվների ստեղծմանն ու գործունեությանն առընչվող հարաբերությունները: Միաժամանակ նշված բնորոշումը խիստ թերի է, քանի որ իրավաբանական անձինք կարող են լինել միայն սպառողական կոոպերատիվի անդամ. մասնակիցների նյութական կարիքների բավարարումը առաջնային է արտադրական կոոպերատիվների համար: Նման իրավական բնորոշումը չի համապատասխանում կոոպերատիվների դերին և նշանակությանը, որոնք նրանք պետք է խաղան պետության տնտեսական և սոցիալական կյանքում, ինչպես նաև չի արտահայտում կոոպերատիվների հիմնական, տիպային հատկանիշը, որը բնորոշ է բոլոր տեսակի կոոպերատիվներին, այն է՝ կոոպերատիվների ժողովրդավարական կառավարումը, այսինքն՝ «մեկ անդամ՝ մեկ ձայն» սկզբունքը. սա այն հիմնարար հատկանիշներից է, որով կոոպերատիվները տարբերվում են բաժնետիրական ընկերություններից:

---

[1] Տե՛ս ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք ՀՀՊՏ 1998.08.10/17 (50):

Մեր կարծիքով՝ առավել լայն և ժամանակակից կոոպերատիվների համար տիպական բնորոշումը տրվել է Կոոպերատիվների միջազգային դաշինքի կոնգրեսում, որը կայացել է Անգլիայի Մանչեսթր քաղաքում 1995 թ.-ին: Այդ բնորոշումն ունի հետևյալ բովանդակությունը.

«Կոոպերատիվը սեփական կամքով միավորված անձանց և նրանց կապիտալի միավորումն է, որոնք միավորվել են իրենց տնտեսական, սոցիալական, մշակութային և այլ կարիքները բավարարելու նպատակով: Կոոպերատիվը գտնվում է անդամների սեփականության ներքո և ղեկավարվում է ժողովրդավարության սկզբունքով»: [1]

Կարծում ենք՝ մեր քաղաքացիական օրենսգրքի 117-րդ հոդվածը անհրաժեշտ է խմբագրել՝ ամրագրելով կոոպերատիվների վերը նշված բնորոշումը, միաժամանակ ամրագրելով, որ «կոոպերատիվները կարող են ստեղծվել շահույթ ստանալու նպատակ հետապնդող՝ առևտրային կոոպերատիվների և շահույթ ստանալու նպատակ չհետապնդող՝ ոչ առևտրային կոոպերատիվների ձևով»: Նման փոփոխության առաջարկը պայմանավորված է նաև այն հանգամանքով, որ ներկայումս Միավորված ազգերի կազմակերպության[2] կողմից փորձ է արվում ներդաշնակեցնելու տարբեր երկրների՝ կոոպերատիվներին վերաբերող օրենսդրությունը՝ առնվազն հասկացությունների մակարդակում, ինչի մասին է վկայում նաև Եվրոպական Միությունում ստեղծված, իրավաբան-գիտնականներից կազմված աշխատանքային խումբը, որի նպատակը կոոպերատիվներին վերաբերող մոդելային օրենքի մշակումն է ԵՄ անդամ պետությունների համար[3] :

Օրենսգրքի 117-րդ հոդվածի բովանդակությունից էլ անհրաժեշտ է բխեցնել արտադրական և սպառողական կոոպերատիվնե-

---

[1] Տե՛ս 31-ый конгресс Международного кооперативного альянса: Повестка дня и доклады // Обзор международной кооперации, 1995, т. 88, № 3, էջ 26:

[2] Տե՛ս the United Nations Guidelines aimed at creating a supportive environment for the development of cooperatives, and the 2002 ILO Recommendation № 193 on the promotion of cooperatives, CH-1211 Geneva 22, Switzerland, էջ 44:

[3] SGECOL. Study Group On European Cooperative Law-Draft principles of European cooperative law.PECOL-May 2015:

րի առանձին բնորոշումներ, ինչպես նաև կոոպերատիվների առանձին տեսակների սահմանումները:

Առաջարկում ենք նաև քաղաքացիական օրենսգրքով ամրագրել արտադրական և սպառողական կոոպերատիվների հասկացությունները: Մասնավորապես առաջարկում ենք Քաղ. օր.-ում ամրագրել արտադրական կոոպերատիվների հետևյալ բնորոշումը.

«Արտադրական կոոպերատիվը (արտել) համատեղ արտադրական կամ այլ գործունեություն իրականացնելու համար անդամության հիման վրա կամովին միավորված քաղաքացիների միություն է, որի անդամները, անձնական, աշխատանքային կամ այլ մասնակցությունից զատ, միավորում են իրենց փայավճարները: Արտադրական կոոպերատիվը առևտրային կազմակերպություն է»:

Որոշ հեղինակներ, տալով արտադրական կոոպերատիվների բնորոշումը, հնարավոր են համարում նաև իրավաբանական անձանց անդամությունը[1]: Մենք համակարծիք չենք այս տեսակետին, քանի որ արտադրական կոոպերատիվներում պարտադիր է անդամների անձնական մասնակցությունը աշխատանքներին, ինչը բնութագրական է արտադրական կոոպերատիվներին, և, կախված աշխատանքներին մասնակցելու չափից, որոշվում է անդամի եկամտի չափը: Սա այն հիմնարար հատկանիշներից է, որով արտադրական կոոպերատիվները տարբերվում են բաժնետիրական և սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություններից: Ասվածի մասին է վկայում նաև Գերմանիայի՝ դեռևս 19-րդ դարում ընդունված օրենքը, որը սահմանում էր, որ արտադրական կոոպերատիվներում եկամուտը բաշխվում է հետևյալ կերպ՝ 4% ըստ փայի, 96% ըստ աշխատանքային մասնակցության[2]: Հենց աշխատանքային մասնակցությամբ է պայմանավորված, որ կոոպերատիվները դրսևորում են իրենց արդյունավետությունը այլ կազմակերպությունների նկատմամբ, և, ինչպես արդարացիորեն նշում է շվեյցարացի գիտնական Սիսմոնդին, գյուղատնտեսական կոոպերատիվները գյուղատնտեսության ոլորտում ամենահաջողվածն են

---

[1] Տե՛ս **Гутман Г.В., Дилигина О.Б.** и др., նշված աշխատությունը, էջ 15:

[2] Տե՛ս **Рист Ш., Жид Ш.,** История экономических учений, М., «Экономика», 1995, էջ 374:

հետևյալ հիմնավորմամբ. «Եթե գյուղատնտեսությամբ զբաղվեն այն մարդիկ, որոնք օգտվում են նրա պտուղներից, ապա նրանք ընդունակություն ձեռք կբերեն բավարարելու բազմաքանակ բնակչության պահանջմունքները: Գյուղացի սեփականատերը միակն է բոլոր սեփականատերերից, ով ամենից շատ է ստանում հողից, քանի որ նա ամենից շատ է մտածում իր ապագայի մասին և ամենից լավ է ուսումնասիրել իր գործը: Բացի դրանից՝ միայն նա է առավելագույն նպատակահարմարությամբ օգտագործում մարդկային ուժը, քանի որ ընդհանուր գործը բաժանում է իր ընտանիքի անդամների միջև այնպես, որ երբեք ոչ ոք առանց գործի չի մնում: Բոլոր կարգի հողագործներից նա ամենաերջանիկն է, քանի որ ոչ մի այլ պայմաններում հողն այդքան մարդկանց համար զբաղմունք չի ստեղծում և այդչափ առատորեն կերակրում նրանց, ինչպես այնտեղ, որտեղ հողագործը հողի սեփականատերն է»[1]:

Գործող շուկայական տնտեսության պայմաններում արտադրական կոոպերատիվների կենսունակությունը ապահովելու համար առանձին պետություններ (այդ թվում՝ ՀՀ գյուղատնտեսական կոոպերատիվների մասին օրենքը) իրենց օրենքներում ամրագրել են, որ կոոպերատիվները կարող են ֆինանսական միջոցներ ներգրավել այլ կազմակերպություններից կամ անձանցից, որոնք միայն ֆինանսական մասնակցություն են ունենում կոոպերատիվների կյանքում, այլ ոչ աշխատանքային, և ձեռք են բերում աֆիլացված (փոխկապակցված) կամ ներդրող անձի կարգավիճակ: Երևի սա է հիմք հանդիսացել հեղինակների համար իրավաբանական անձանց համարելու արտադրական կոոպերատիվների մասնակիցներ: Բաժնետիրական ընկերությունների և կոոպերատիվների հիմնական տարբերություններից մեկն էլ այն է, որ բաժնետիրական ընկերությունները ընդլայնվում են ներդրողներ ներգրավելու հաշվին, իսկ կոոպերատիվները՝ հորիզոնական համագործակցության կամ միություններ կազմելու միջոցով՝ պահպանելով միությունների անդամների ինքնավարությունը և պաշտպանելով կոոպերատիվների անդամների շահերը: Կոոպերատիվը պետք է դիտել որպես մասնավոր ձեռնարկատիրության այնպիսի ձև, որը

[1] Տե՛ս Mill John Stuart, Principles of Political Economy with some of their Applications to Social Philosophy, London, Longmans, Green and Co., 1909, էջ 13:

պատկանում է իր անդամներին, համատեղ վերահսկվում է նրանց կողմից և ծառայություններ է մատուցում նրանց համար:

«Սպառողական կոոպերացիայի մասին» ՀՀ օրենքի[1] 1-ին հոդվածի 1-ին մասը տալիս է սպառողական կոոպերատիվների հետևյալ բնորոշումը.

«Հայաստանի Հանրապետությունում սպառողական կոոպերատիվը 5-ից ոչ պակաս անդամների (մասնակիցների) կարիքներն ապրանքներով և ծառայություններով բավարարելու, նրանց շահերը ներկայացնելու և դրանք պաշտպանելու նպատակով կամավոր հիմունքներով ձևավորված շահույթ ստանալու նպատակ չհետապնդող իրավաբանական անձ է»:

Նույն օրենքի 2-րդ հոդվածի համաձայն.

«Սպառողական կոոպերատիվի մասնակիցներ (անդամներ) կարող են լինել քաղաքացիները և (կամ) համատեղ գործունեության պայմանագիր կնքած անհատ ձեռնարկատերերն ու գյուղատնտեսական արտադրությամբ զբաղվող քաղաքացիները»:

Հոդվածների վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ սպառողական կոոպերատիվի անդամ կարող են լինել միայն քաղաքացիները, մինչդեռ սպառողական կոոպերատիվների հիմնական առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ սպառողական կոոպերատիվի անդամ կարող են դառնալ նաև իրավաբանական անձինք: Այդ մասին է ինչպես օտարերկրյա օրենսդրության, այնպես էլ իրավաբանական գրականության ուսումնասիրությունը: Եվ ի վերջո կոոպերատիվների միությունները ստեղծվում են ոչ առևտրային կոոպերատիվների՝ սպառողական կոոպերատիվների ձևով, որից հետևում է, որ իրավաբանական անձանց անդամությունը սպառողական կոոպերատիվներին օրինաչափ է: Առհասարակ օրենքը բավականին հին է, և առկա են բազում սխալներ, այդ իսկ պատճառով, մեր կարծիքով, հարկ է ուժը կորցրած ճանաչել սպառողական կոոպերացիայի մասին ՀՀ օրենքը և ընդունել նոր օրենք: Առաջարկում ենք քաղաքացիական օրենսգրքում ամրագրել սպառողական կոոպերատիվների հետևյալ բնորոշումը. «Սպառողական կոոպերատիվը քաղաքացիների և իրավաբանա-

[1] Տե՛ս ՀՀԳԽՏ 1993/24:

կան անձանց անդամության վրա հիմնված ու իր անդամների գույքային փայավճարների միավորումն է, որը ղեկավարվում է իր անդամների կողմից, և նրա գործունեությունը ուղղված է մասնակիցների նյութական և այլ՝ ոչ նյութական պահանջմունքների բավարարմանը: Սպառողական կոոպերատիվը ոչ առևտրային կազմակերպություն է»:

Անհրաժեշտ է նշել նաև «կոոպերացիա» և «կոոպերատիվ» բառերի տարբերությունը, որոնք շատ հաճախ նույնացվում են: «Կոոպերացիան» ավելի լայն հասկացություն է. այն կոոպերատիվների համագործակցություն է, նրանց գործողությունների համաձայնեցում, կոոպերատիվների միություն, համագործակցություն կոոպերատիվների անդամների միջև: Մինչդեռ մեր իրավական համակարգը չի տարանջատում նշված հասկացությունները, ինչը պարզ է դառնում «Սպառողական կոոպերացիայի մասին» ՀՀ օրենքից, որը պետք է լիներ ոչ թե «կոոպերացիայի» այլ «կոոպերատիվների» մասին: Միայն վերջերս ընդունված՝ «Գյուղատնտեսական կոոպերատիվների մասին»[1] ՀՀ օրենքը տվեց կոոպերացիայի բնորոշումը, որի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն՝ գյուղատնտեսական կոոպերացիան գյուղատնտեսական կոոպերատիվների, կոոպերատիվների միությունների և դրանց անդամների համագործակցություն է, որն իրականացվում է ագրոպարենային համակարգում գործող տնտեսավարողների նյութական, սոցիալական և այլ կարիքների առավել արդյունավետ բավարարման նպատակով:

Կոոպերատիվները այլ իրավաբանական անձանց շարքում ունեն ուրույն դեր: Դրանք գտնվում են իրենց անդամների սեփականության ներքո, ղեկավարվում են նրանց կողմից և ծառայություններ են մատուցում իրենց անդամներին: Կոոպերատիվների յուրահատուկ դերի մասին է վկայում նաև արտասահմանյան երկրների օրենսդրության ուսումնասիրությունը: Այսպես, օրինակ, Սլովակիայի Հանրապետության առևտրային օրենսգրքի 2-րդ բաժինը ունի հետևյալ անվանումը՝ «Ընկերություններ, ընկերակցություններ և կոոպերատիվներ»[2]: Սա վկայում է այն մասին, որ կոո-

---

[1] Տե՛ս ՀՀՊՏ 2015.12.30/91(1180):

[2] Տե՛ս Commercial Code of Slovakia ("Obchodnízákoník") (full translation), № 513/1991, title 2, section 56:

պերատիվները (դրուժստվո) իրենց կազմակերպաիրավական յուրահատուկ կառուցվածքով տարբերվում են այլ ընկերություններից և ընկերակցություններից: Այդպիսի մոտեցում է որդեգրել նաև մեր օրենսդիրը: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 5-րդ գլխի 2-րդ պարագրաֆը նվիրված է տնտեսական ընկերություններին և ընկերակցություններին, իսկ 3-րդ պարագրաֆը՝ կոոպերատիվներին, ինչը վկայում է, որ կոոպերատիվները իրենց կազմակերպաիրավական ձևով և առանձնահատկություններով չեն նույնանում այլ տնտեսական ընկերություններին և ընկերակցություններին:

Կոոպերատիվների յուրահատուկ բնույթի մասին է վկայում նաև քաղաքացիական օրենսգրքի 51-րդ հոդվածը: Հոդվածի առաջին մասն ունի հետևյալ բովանդակությունը. իրավաբանական անձինք կարող են լինել իրենց գործունեությամբ շահույթ ստանալու նպատակ հետապնդող (առևտրային) կամ շահույթ ստանալու նպատակ չհետապնդող և ստացված շահույթը մասնակիցների միջև չբաշխող (ոչ առևտրային) կազմակերպություններ: Համաձայն նույն հոդվածի 2-րդ մասի՝ առևտրային կազմակերպություն հանդիսացող իրավաբանական անձինք կարող են ստեղծվել տնտեսական ընկերակցությունների և ընկերությունների ձևով: Իսկ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ կոոպերատիվները, կախված իրենց գործունեության բնույթից, կարող են լինել շահույթ ստանալու նպատակ հետապնդող (առևտրային) կամ նման նպատակ չհետապնդող (ոչ առևտրային) կազմակերպություններ: Վերոգրյալ հոդվածների վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ կոոպերատիվները իրավաբանական անձանց մեջ զբաղեցնում են իրենց յուրահատուկ տեղը: Կոոպերատիվները կազմակերպաիրավական յուրահատուկ միավորումներ են: Դրանք առաջին հերթին անձանց, այնուհետև կապիտալի միավորումներ են: Կոոպերատիվները այլընտրանքային կազմակերպություններ են, որոնք պաշտպանում են և՛ արտադրողների, և՛ սպառողների շահերը[1]:

Կոոպերատիվը իրավաբանական անձ է, հետևաբար բավարարում է իրավաբանական անձանց ներկայացվող որոշակի պահանջների՝ իհարկե մի շարք առանձնահատկություններով: Այդ

[1] Տե՛ս Доклад Генерального секретаря ООН, представленном 49-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН (1994 г.), http://un.com/UN_Journal.cfm?fp:

առանձնահատկությունները բնորոշ են միայն կոոպերատիվներին, որոնք կներկայացնենք ստորև:

Համաձայն ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 50-րդ հոդվածի՝ «Իրավաբանական անձ է համարվում այն կազմակերպությունը, որը որպես սեփականություն ունի առանձնացված գույք և իր պարտավորությունների համար պատասխանատու է այդ գույքով, կարող է իր անունից ձեռք բերել ու իրականացնել գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներ, կրել պարտականություններ, դատարանում հանդես գալ որպես հայցվոր և պատասխանող»: Տեսական գրականության[1] և գործող օրենսդրության վերլուծությունը թույլ է տալիս առանձնացնել իրավաբանական անձանց, այդ թվում նաև՝ կոոպերատիվին բնորոշ մի շարք հատկանիշներ: Ստորև կներկայացնենք այդ հատկանիշները՝ ընդգծելով դրանց՝ կոոպերատիվներին վերաբերող առանձնահատկությունները:

Առաջին հատկանիշը կազմակերպական միասնությունն է, այսինքն՝ կոոպերատիվ կարող է ճանաչվել ոչ թե անձանց ցանկացած միություն, այլ այնպիսի միասնությունը, որն ունի կազմակերպական կառուցվածք, միասնական նպատակ, և որի անդամները ենթարկվում են միևնույն կազմակերպական կարգ ու կանոնին: Իրավաբանական անձի կազմակերպական միասնությունն ամրագրվում է տվյալ կազմակերպության կանոնադրության կամ հիմնադրման պայմանագրում և այն նորմատիվ ակտերում, որոնք կարգավորում են իրավաբանական անձանց այս կամ այն տեսակի իրավական դրությունը: Քաղաքացիական օրենսգրքի 117-րդ հոդվածի երկրորդ կետը սահմանում է կոոպերատիվի կանոնադրությանը ներկայացվող պահանջները: Ի թիվս տնտեսական ընկերությունների կանոնադրությանը 55-րդ հոդվածով ներկայացվող պահանջների՝ կոոպերատիվի կանոնադրությունը պետք է տեղեկություններ պարունակի անդամների փայավճարների չափի, դրանք վճարելու կարգի և այդ պարտավորությունը խախտելու համար կոոպերատիվի անդամի պատասխանատվության, կոոպերատիվի կառավարման մարմինների կազմի և այլ տեղեկությունների մասին: Այսինքն՝ սրանք այն ռեկվիզիտներն են, որոնք պարտադիր

---

[1] Տե՛ս **Ավետիսյան Վ.Դ.**, Կորպորատիվ իրավահարաբերությունների արդի հիմնահարցերը Հայաստանի Հանրապետությունում, Երևան, 2013, էջ 38:

պետք է նախատեսվեն կոոպերատիվի կանոնադրությամբ, և որոնց բացակայության դեպքում կազմակերպությունը կոոպերատիվ համարվել և որպես կոոպերատիվ գրանցվել չի կարող:

Իրավաբանական անձանց **երկրորդ հատկանիշը** նրանց գույքային առանձնացվածությունն է, որը ապահովում է նրանց գործունեության նյութական բազան: Կոոպերատիվի գույքի ստեղծման հիմնական եղանակը անդամների կողմից փայերի միավորումն է: Կոոպերատիվներին՝ որպես իրավաբանական անձի, բնորոշ է գույքային առանձնացվածությունը, որի դրսևորումներից մեկը կոոպերատիվներում անբաժանելի ֆոնդերի ստեղծումն է: Հարկ է նկատել, որ կոոպերատիվներում, ի տարբերություն բաժնետիրական և սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների, կանոնադրական կապիտալ չի ստեղծվում, և կանոնադրական կապիտալի նպատակը վերապահված է անբաժանելի ֆոնդերին: Կոոպերատիվներում ստեղծվում են նաև պահուստային ֆոնդեր, որը հավատ է ներշնչում կոոպերատիվի գործունեության նկատմամբ և երաշխավորում է կոոպերատիվի կողմից իր պարտավորությունների կատարումը՝ ի տարբերություն մյուս առևտրային կազմակերպությունների, որտեղ նման դեր ունի կանոնադրական կապիտալը: Անբաժանելի ֆոնդերը ձևավորվում են անդամների փայերից, իսկ պահուստային ֆոնդերը՝ կոոպերատիվի եկամուտի մի մասից կամ անդամների լրացուցիչ վճարներից: Որպես կանոն, կոոպերատիվներում ստեղծվում են նաև բնեղեն և (կամ) դրամական հատուկ ֆոնդեր: Դրամական հատուկ ֆոնդերը ծառայում են կոոպերատիվի մասնակիցների վերապատրաստմանը, կրթությանը, ինչպես նաև կանոնադրությամբ նախատեսված այլ նպատակների: Կոոպերատիվների տարեկան եկամուտի 4-20%-ը ուղղվում է նման ֆոնդերի ստեղծմանը, հստակ չափը նախատեսվում է կանոնադրությամբ[1]:

Իրավաբանական անձի **հաջորդ հատկանիշը** քաղաքացիական շրջանառությունում հանդես գալու իրավունքն է: Իրավաբանական անձինք քաղաքացիական շրջանառությունում հանդես են

---

[1] Տե՛ս The United Nations Guidelines aimed at creating a supportive environment for the development of cooperatives, and the 2002 ILO Recommendation № 193 on the promotion of cooperatives, CH-1211 Geneva 22, Switzerland, էջ 44:

գալիս իրենց մարմինների միջոցով: Այս հատկանիշը նրանց թույլ է տալիս ձեռք բերել գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներ, որպես հայցվոր և պատասխանող հանդես գալ դատարանում, միջնորդ դատարանում, այսինքն՝ հանդես գալ որպես քաղաքացիական իրավունքի սուբյեկտ: Կոոպերատիվը՝ որպես իրավաբանական անձ, ունի իր կառավարման մարմինները, որոնց միջոցով էլ հանդես է գալիս քաղաքացիական շրջանառությունում: Կոոպերատիվների կառավարման մարմիններ են ընդհանուր ժողովը՝ որպես կառավարման բարձրագույն մարմին, որի միջոցով իրացվում է կառավարման՝ «Մեկ անդամ՝ մեկ ձայն» սկզբունքը, և գործադիր մարմինը՝ վարչությունը և (կամ) նախագահը, որն իրացնում է ընթացիկ ղեկավարումը: Կոոպերատիվները քաղաքացիական շրջանառությանը մասնակցում են նաև գործարքներ կնքելու միջոցով: Ի տարբերություն իրավաբանական անձանց այլ տեսակների կողմից կնքվող գործարքների՝ կոոպերատիվների դեպքում առանձնացվում է կնքվող գործարքների երկու տեսակ՝ ներքին և արտաքին: Կոոպերատիվների կառավարմանը և նրանց կողմից կնքվող գործարքների առանձնահատկություններին չենք անդրադառնում աշխատանքի սեղմության պատճառով:

Իրավաբանական անձի **չորրորդ հատկանիշը** նրա ինքնուրույն գույքային պատասխանատվությունն է: Իրավաբանական անձի գույքը առանձնացված է նրա հիմնադիրների, մասնակիցների, մյուս կազմակերպությունների գույքից, որպեսզի պարտատերերը իրենց պահանջները ներկայացնեն միայն այդ գույքի նկատմամբ, և յուրաքանչյուր իրավաբանական անձ պատասխանատվություն կրի իրեն պատկանող կամ հանձնված ամբողջ գույքով: Որպես կանոն, իրավաբանական անձի հիմնադիրները կամ մասնակիցները պատասխանատու չեն իրավաբանական անձի պարտավորություններով, իրավաբանական անձն էլ պատասխանատու չէ սեփականատիրոջ կամ հիմնադիրների պարտավորություններով:

Բայց հարկ է նկատել, որ Քաղ. օր.-ը կոոպերատիվների դեպքում նախատեսում է այս կանոնից որոշակի շեղում: Այսպես, 118-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն. «Կոոպերատիվի անդամները պարտավոր են տարեկան հաշվեկշռի հաստատումից հետո՝ երկու ամսվա ընթացքում, լրացուցիչ վճարների միջոցով փակել

առաջացած վնասները: {…}: Կոոպերատիվի անդամները նրա պարտավորությունների համար համապարտ սուբսիդիար պատասխանատվություն են կրում կոոպերատիվի յուրաքանչյուր անդամի լրացուցիչ վճարի չմուծված մասի սահմաններում»: Հետևաբար կոոպերատիվի անդամը կրում է լրացուցիչ պարտավորություն կոոպերատիվի պարտավորություններով՝ կոոպերատիվի այլ անդամի կողմից չմուծած լրացուցիչ վճարի սահմաններում: Այս առումով հետաքրքիր մոտեցում է դրսևորվել Եվրոպական Միության՝ կոոպերատիվներին վերաբերող միասնական կարգավորման շրջանակներում[1], որը նախատեսում է, որ կոոպերատիվի անդամը պարտավորություն է կրում կոոպերատիվի պարտավորությունների համար իր փայի արժեքի սահմաններում, եթե այլ բան նախատեսված չէ կանոնադրությամբ: Այն դեպքում, երբ կոոպերատիվի անդամի պատասխանատվությունը սահմանափակված է իր փայամասնակցության չափով, կոոպերատիվի անվանման վերջում պետք է գրվի սահմանափակ (limited) բառը:

Ուսումնասիրելով միջազգային փորձը՝ տեսնում ենք, որ առանձին օրենքներ սահմանում են կոոպերատիվների ստեղծման համար նվազագույն կապիտալի առկայություն[2], որը միտված է ապահովելու կոոպերատիվի պարտատերերի պահանջները, ինչը, սակայն, մեր պարագայում ընդունելի չենք համարում, քանի որ այն կարող է խոչընդոտ հանդիսանալ կոոպերատիվների ստեղծման համար:

Վերոգրյալից պարզ է դառնում, որ չնայած կոոպերատիվները ունեն իրավաբանական անձանց բոլոր հատկանիշները և համարվում են իրավաբանական անձ, այդուհանդերձ, նրանք օժտված են միայն իրենց բնորոշ առանձնահատկություններով, որոնցով պայմանավորված էլ իրավաբանական անձանց տեսակների շարքում ունեն իրենց ուրույն տեղը:

---

[1] Տե՛ս 18.2.2003 Official Journal of the European Union L 207/1 Council Regulation 1435/2003 of July 2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE), հոդված 1, մաս 2-րդ:

[2] Տե՛ս Law 4/1993, 24 June, Cooperatives of Basque Country, modified by Law 1/2000, 29 June, Law 8/2006, 1 December, and Law 6/2008, 25 June: Օրենքը կոոպերատիվների ստեղծման համար նախատեսում է 3000 եվրո նվազագույն կապիտալ:

КООПЕРАТИВЫ КАК ОСОБЫЙ ВИД ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ

Артур Варданян
Аспирант кафедры гражданского права ЕГУ

В данной статье анализируется правовая сущность кооперативов, изучается понятие «юридическое лицо» и особенности кооператива как юридического лица. В статье также рассматриваются проблемы правового регулирования понятия «кооператив» в гражданском кодексе, международная практика и правовые концепции кооперативов в странах ЕС, в США и в других странах. Учитывая важность новых правовых регулирований, мы предлагаем ряд концепций, направленных на повышение эффективности правового регулирования деятельности кооперативов.

COOPERATIVE AS A SPECIAL TYPE OF LEGAL ENTITIES

Artur Vardanyan
PhD student of YSU Chair of Civil Law

The Article analyzes legal substance of cooperatives. The common characters of legal entities are presented and the special features of cooperatives are highlighted in that context. In the article the problems of present regulations in Civil Code are also mentioned. International practice and legal definition of cooperatives in different countries of EU, and also in US and other countries are presented. Considering the importance of new legal definitions we have tried to offer a number of concepts tended to improve effectiveness of the legal definition of cooperatives.

Բանալի բառեր՝ *կոոպերատիվ, իրավաբանական անձինք, արտադրական կոոպերատիվներ, սպառողական կոոպերատիվներ, կոոպերացիա, իրավաբանական անձանց հատկանիշներ:*
Ключевые слова: *кооператив, юридические лица, производственные кооперативы, потребительские кооперативы, кооперация, признаки юридических лиц.*
Key words- *cooperative, legal entities, manufacturing cooperatives, consumer cooperatives, cooperation, features of legal entities.*